

ИЗВЕШТАЈ
О ПОДОБНОСТИ МАСТЕР РАДА ЗА ОДБРАНУ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Састав Комисије:

1. др Мирсада Џаферовић, професор струковних студија, област: Педагошке и андрагошке науке, Висока школа струковних студија за образовање васпитача у Кикинди – ментор;
2. др Ангела Месарош Живков, професор струковних студија, област: Педагошке и андрагошке науке/Методика наставе физичког и здравственог васпитања, Висока школа струковних студија за образовање васпитача у Кикинди – члан
3. др Србислава Павлов, проф., професор струковних студија, област: Педагошке и андрагошке науке, Висока школа струковних студија за образовање васпитача у Кикинди – ментор;

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме: Катарина (Бобан) Марковић
2. Датум и место рођења, општина, држава: 25.05.1994., Пожаревац, Пожаревац, Република Србија

III НАСЛОВ МАСТЕР РАДА:

Сан као подршка здравом одрастању деце предшколског узраста

IV ПРЕГЛЕД МАСТЕР РАДА: Навести кратак садржај са назнаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикана и сл.

Мастер рад под насловом „Сан као подршка здравом одрастању деце предшколског узраста“, кандидаткиње Катарине Б. Марковић, конципиран је од увода, теоријског и методолошког приступа проблему, резултата истраживања и интерпретације резултата, закључних разматрања, литературе и прилога. Мастер рад написан је на 87 страна.

Поред апстракт са кључним речима на српском и енглеском језику, рад садржи следећа поглавља: Увод (од 1. до 11. стране), 1. Појам и значај спавања за организам и одрастање (од 11. до 15. стране), 2. Здрав сан као потреба предшколског детета (од 15. до 21. стране), 3. Разлике у спавању код деце у предшколској установи у односу на услове у породичном дому (од 21. до 28. стране), 4. Породичне рутине и ритуали у процесу успављивања (од 28. до 33. стране), 5. Методолошки приступ проблему-метод (од 34. до 38. стране), 6. Резултати истраживања и интерпретација резултата (од 38. до 64. стране), 7. Закључна разматрања (од 65. до 68. стране), 8. Литература (од 69. до 72. стране), Прилози – Упитник за васпитаче (од 73. до 78. стране).

Поглавље 1. Појам и значај спавања за организам и здраво одрастање, подељено је на осам тематских засебних целина, које се међусобно допуњују, и то: 1.1. Теорије и неурофизиолошка основа спавања, 1.1.1. Теорија опоравка или резистенције, 1.1.2. Теорија прилагођеног понашања (еволуцијска теорија), 1.1.3. Неурофизиолошка основа спавања, 1.2. Циклуси спавања, 1.2.1. НРЕМ фаза сна, 1.2.2. РЕМ фаза сна, 1.2.3. Циркадијални ритам;

Поглавље 2. Здрав сан као потреба предшколског детета, поред уводних напомена садржи и осам засебних целина које детаљније објашњавају наслов поглавља, и то: 2.1. Навике успављивања код деце, 2.2. Потреба за здравим сном на различитим узрастима, 2.2.1. Спавање новорођенчади, 2.2.2. Спавање деце до годину дана, 2.2.3. Спавање деце од 1 до 3 године, 2.2.4. Спавање код деце од 3 до 5 година, 2.2.5. Спавање код адолесцената, 2.3. Значај сна на предшколском узрасту;

Поглавље 3 под насловом Разлике у спавању код деце у предшколској установи у односу на услове у породичном дому, сачињавају три поднаслова који чине једну нераскидиву целину, и то: 3.1. Фактори који утичу на процес успављивања код деце, 3.2. Добре навице успављивања код деце, 3.2.1. Привикавање на спавање у предшколској установи и разлике у процесу успављивања код куће и у предшколској установи;

Поглавље 4 акценат ставља на Породичне рутине и ритуали у процесу успављивања, а допуњују га још три поднаслова, и то: 4.1. Сарадња породице и предшколске установе у

формирању навика здравог сна, 4.2. Улога родитеља у процесу стицања навика успављивања код деце, 4.3. Улога васпитача у процесу стицања навика успављивања код деце, 4.4. Важност сарадње родитеља и васпитача у процесу формирања навике здравог сна код деце;

Поглавље 5. Методолошки приступ проблему – метод садржи следеће елементе; 5.1. Проблем истраживања, 5.2. Предмет истраживања, 5.3. Циљ истраживања, 5.4. Задачи истраживања, 5.5. Хипотезе истраживања, 5.6. Варијабле истраживања, 2.7. Популација и узорак истраживања, 2.8. Методе, технике и инструменти истраживања, 2.9. Статистичка обрада података.

Поглавље 6 представља Резултате истраживања и интерпретацију резултата такође садржи једну тематску целину у којој је представљен узорак истраживања, као и 6 хипотеза, које су детаљно анализиране.

Поглавље 7 доноси Закључна разматрања, односно закључке шест статистички елаборираних хипотеза и опште хипотезе.

Мастер рад садржи 12 табела и 12 графикана.

Литературу чини 44 релевантне библиографске јединице.

У ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА МАСТЕР РАДА: Рад је истраживачки (пројекат којим се решава практични проблем)

У Уводном делу Мастер рада, кандидаткиње Катарине Б. Марковић, дефинисала је појмова „сан и спавање“ са освртом на циклусе REM и НРЕМ фазе указујући при томе на дисбаланс и разлике у начину успављивања деце у породичном дому у односу на предшколску установу. Такође, указано је на резултате новијих научних истраживања, који откривају да поремећај навике спавања, своје изворе налази у превеликој укључености родитеља у процес успављивања, чиме се код детета стварју лоше навике. Прво поглавље, које носи наслов *Појам и значај спавања за организам и здраво одрастање*, детаљно објашњава појам сна и спавања, са освртом на теорије спавања које су презентоване кроз наслове: Теорије и неурофизиолошка основа спавања, Теорија опоравка или резистенције, Теорија прилагођеног понашања (еволуцијска теорија). У поглављу су објашњене и неурофизиолошка основа спавања, циклуси спавања, НРЕМ и REM фаза сна, као и циркадијални ритам сна. Друго поглавље објашњава категорију *здравог сан предшколског детета*. Ауторка објашњава навике које се региструју приликом успављивања деце, правећи разлику између сна и спавања новорођенчади, у односу на спавање деце до годину дана, деце од 1 до 3 године, деце од 3 до 5 година, адолесцената. У посебном поглављу објашњен је *Значај сна на предшколском узрасту*. Наводећи пожељне и непожељне навике које се у породичном дому формирају, код деце, ауторка указује на неизбежну и јединствену потребу за здравим сном које је једнако присутна на различитим узрастима. Треће поглавље елаборира *разлике у спавању код деце у предшколској установи у односу на услове у породичном дому*, уз прецизирање спољашњих фактора који утичу на успављивање деце, и то: присуство светлости и/или звука, температуре просторије или квалитета иврсте материјала (природни у односу на синтетичке) одевних предмета и постељине у којима се детет успавује, прозрачност и мирис просторије, периода конзумирања оброка и врсте исхране пред спавање, као и социо-економских услова у којима дете одраста. У наставку поглавља излистане су пожељне („добре“) навике за успављивање деце било да је реч о породичном дому или предшколској установи. Четврто поглавље открива породичне рутине и ритуале које родитељи практикују са децом током успављивања. Такође, у овом поглављу ауторка указује на значај сарадње предшколске установе и породице и њихову усаглашеност у поступцима и током успављивања деце. Од великог значаја за сам рад је и садржај који указује на недвосмислено две различите, али изузетно важне улоге родитеља и васпитача, које се јављају при успављивању деце у породичном дому у односу на предшколску установу. Различите улоге, имају исти циљ, а то је самостално детет које се успављује без помоћи одраслих. С тога сарадња родитеља и васпитача, односно предшколске установе мора бити отворена, квалитетна и сарадничка.

Теоријски део рада је квалитетно и садржајно конципиран. У теоријском делу рада коришћена је релевантна литература, што је утицало на постављање добре основе за даље истраживање.

Током истраживачког поступка овог Мастер рада, примењена је дескриптивно-корелациона метода. Истраживање је неексперименталног типа. У циљу утврђивања *проблема истраживања*, сагледане су навике и ритуали родитеља током успављивања деце у породичним околностима, али и очекивања родитеља за поступања васпитача током спавања деце у предшколској установи. Проблем истраживања је формулисан у форми питања и гласи: Који су доминантни ставови и мишљења родитеља подршка здравом одрастању, а дају одговор на питања о значају, обавезности и дужини спавања, начину успављивања деце у предшколској установи у односу на породично окружење? Поред проблема, дефинисам је и *предмет истраживања* који гласи: Предмет истраживања је испитивање ставова и мишљење родитеља о значају и важности редовног спавања, дужини спавања и ритуалима при успављивању деце у предшколској установи у односу на породично окружење, у циљу остваривања здравог сна. Истраживање је имало за *циљ* да утврди ставове и мишљења

родитеља о значају и оправданости редовног спавања у предшколској установи у зависности од узраста деце, дужини спавања и разлици у ритуалима при успављивању деце у предшколској установи у односу на породично окружење, у циљу остваривања здравог сна. Значајан сегмент рада су и дефинисани задаци, који прате дефинисане хипотезе истраживања. Дефинисано је 6 задатака и 6 хипотеза.

Задаци истраживања су:

1. Утврдити доминантне ставове родитеља о значају и оправданости спавања у предшколској установи;
2. Утврдити присутност ритуала везаних за успављивање код детета (које ритуале дете користи како би се успешно успавало);
3. Утврдити у којој мери су родитељи упознати са значајем здравог сна на предшколском узрасту;
4. Утврдити да ли родитељи имају очекивања да дете поласком у предшколску установу промени ритуале везане за процес успављивања;
5. Утврдити доминантне ставове родитеља о томе која је оптимална дужина дневног одмора и спавања у предшколској установи;
6. Утврдити доминантне ставове родитеља о томе да ли је оправдано да су попустљиви у ситуацијама када дете не жели да спава код куће током викенда, и када дете не жели да спава у предшколској установи.

Сразмерном броју задатака и циља истраживања, дефинисане су следеће хипотезе, и то општа хипотеза *Ho* која гласи: Претпоставља се да највећи број родитеља подржава спавање деце у предшколској установи, најкасније до 5. године и преласка у средњу предшколску групу (деца узраста 4-5 година), као и да су очекивања родитеља да деца са поласком у вртић свакодневно самостално спавају без ритуала при успављивању (читање приче, омиљена играчка у кревету, успављивање уз одраслу особу-васпитача/родитеља) у интервалу од 90 (деведесет) минута.

Поред опште хипотезе, дефинисане су и посебне хипотезе које гласе:

H1 Претпоставља се да родитељи нису упознати са стручним и научно доказаним знањима и релевантним чињеницама о здравом сну, фазама сна и потребама детета уписаног у предшколску установу, посебно када је реч о дневном одмору детета, дужина сна, начину успављивања и ритуалима који претходе спавању, већ да свој ставове заснивају на сопственом или туђем искуству и традиционалном приступу;

H2 Претпоставља се да су свакодневни доминантни ритуали код највећег броја деце узраста од 3 (три) до 5 (пет) година током успављивања деце у породичном дому: испијање шоље млека, читање приче, слушање музике са пратећим звуцима природе, успављивање уз играчке и друге реквизите, уз родитеља или другу одраслу особу (баку, деку, и сл.), гледање цртаног филма (на таблети или телефону), а да се најмањи број деце самостално успављује без реквизита или помоћи одраслих;

H3 Претпоставља се да доминантан број родитеља, чија су деца узраста до 5 (пет) година, захтева и очекује да деца у предшколској установи свакодневно и редовно спавају, током дневног одмора, у односу на мањи број родитеља чија су деца старијих узрастних група од 5 (пет) до 7 (седам) година, који у потпуности искључују спавање деце, као могућност одмора у предшколској установи;

H4 Претпоставља се да родитељи имају очекивања, да ће дете са поласком у предшколску установу уз подршку васпитача, променити ритуале и навике при успављивању које су раније стечене у породичном дому, односно да ће се дете успављивати самостално, без реквизита и ритуала (омиљене играчке, ћебенцета, читања приче, присусутва одрасле особе) у предшколској установи и породичном окружењу;

H5 Претпоставља се да је очекивана дужина свакодневног и обавезног сна 90 минута, према процени родитеља, током дневног одмора у предшколској установи, за дете узраста од 3 (три) до 5 (пет) година;

H6 Претпоставља се да постоје одступања у поступцима и очекивањима родитеља када је реч о обавезном спавању током дневног одмора у предшколској установи у односу на породично окружење, односно да родитељи показују значајну флексибилност за дете које не жели да спава током дана, за време викенда у породичном дому, у односу на очекивања од предшколске установе и став да дете свакодневно „мора“ да спава у предшколској установи.

У истраживању је учествовало 80 родитеља ромске популације са територије Републике Србије, те узорак дефинисан као репрезентативан. Током истраживачког поступка Мастер рада, коришћена је дескриптивно-корелациона метода. Истраживање је неексперименталног типа. Анкетирање је техника која је примењена током истраживања, а инструмент анкетни упитник креиран за потребе овог истраживања. У делу анкетног упитника примењена је Ликертова скала-градација. Добијени резултати су статистички обрађени израчунавањем процента и представљају финалне резултате који су приказани табеларно и пита дијаграмима.

Комисија сматра, да су овако формулисани и наведени елементи истраживања,

Мастер рад на тему „Сан као подршка здравом одрастању деце предшколског узраста“ имао је циљ да утврди и испита доминантне ставове и мишљења родитеља о значају и обавезности сна и спавања деце у предшколској установи који су подршка здравом одрастању. Такође, утврђене су и потенцијалне разлике у ритуалима и начину успављивања деце у породичном окружењу, у односу на предшколску установу. У поглављу Резултати истраживања и интерпретација резултата приказани су квантитативни и квалитативни статистички обрађени одговори родитеља учесника анкете, кооји представљају основу за доношење закључка и проверу Хо опште хипотезе. Увидом у разлтате анкете и обрађене одговоре 80 испитаника, потвршене су следеће хипотезе: X1, X2, X4, X5 и X6, а одбачене су хипотезе X3. Делимично је потврђена општа хипотеза X0.

Тако је **потврђена X1 хипотеза** чији обрађени резултати доказују да највећи број испитаника, и то њих 52 (65%) не поседује знања којим би објаснио REM и HE-REM фазе сна, јер им ти термини нису у целости или делимично познати и разумљиви. Што се тиче разумевања термина „здрог сна“ и његове важности за дете предшколског узраста, од укупног броја анкетираних, њих 50 (62,5%), бира модалитет одговора: „У нашем породичном дому, јасно је (за дете) одређено, време одласка у кревет у вечерњим сатима, а дневни одмор је усклађен са термином дневног одмора у предшколској установи“, док се за модалитет „У складу са традицијом и искуством старијих чланова породице, дете се у вечерњим сатима лакше самостално успављује након купања, а у току дана само ако жели или има потребу да спава“ одређује 20 (25%) испитаника. Само 5 (6,3%) испитаника, одлуку о дужини сна и времену одласка у кревет препушта детету, док 3 (3,7%) испитаника сматрају да „здрав сан“ имају деца која спавају заједно са једним или оба родитеља у кревету. Најмањи број испитаника 2 (2,5%), сматра да за „здрав сан“ детета, није пожељно спавање у току дана, већ одлазак у кревет у вечерњим сатима и соба без ТВ-а, светла, и других пропратних ритуала као што су играње игрица на телефону или таблету.

У циљу доказивања друге хипотезе X2 регистрован је доминантан број одговора који потврђују хипотезу X2. Односно, највећи број испитаника 24 (30%) истиче „читање приче“ као доминантан ритуал пред успављивање деце у породичним условима. Затим следи ритуал размене нежности „и мажење са дететом“, са 10 (12,5%), док 9 (11,3%) испитаника, истиче да „заједно иде у кревет док дете не заспи“. У троструко мањем обиму регистровани су одговори 3 (3,7%) испитаника, који се наводе да је „гледање ТВ-а, цртаног филма, и сл.“, најчешћи ритуал који је заступљен у породичном дому. Такође, 2 (2,5%) испитаника ко доминантан ритуал пред спавање деце, описују да примењују „ношење, мажењ и љуљање“. У једнаком обиму, по 1 (1,2%) испитаник се одлучују за следеће ритуале: „слушање музике и звукова из природе пред спавање“, „игра са кућним љубимцем (пас, мачка, и сл.)“ и „играње игрица на телефону или таблету.“ Само 8 (10%) испитаника истиче „да се дете успављује самостално, без реквизита и помоћи одраслих“. Све наведено указује да је **потврђена хипотеза X2**.

Постављена је хипотеза X3 која гласи „Претпоставља се да доминантан број родитеља, чија су деца узраста до 5 (пет) година, захтева и очекује да деца у предшколској установи свакодневно и редовно спавају, током дневног одмора, у односу на мањи број родитеља чија су деца старијих узрасних група од 5 (пет) до 7 (седам) година, који у потпуности искључују спавање деце, као могућност одмора у предшколској установи“. На основу одговора 80 испитаника **одбачена је хипотеза X3**. Наиме, највећи број испитаника сматра да одлука о томе, да ли ће дете спавати у предшколској установи или породичном дому у делу дана предвиђеном за одмор зависи само од зрелости детета и навика које носи из породичног дома. За овај модалитет се определило 25 (20%) испитаника, док 20 (25%) испитаника сматра да је спавање обавезно до 6. године живота детета. Статистички је регистрован по један (1,2%) одговор испитаника, који сматрају да би деца требала спавати до 7. године, као и да је предшколцима такође потребан дневни одмор 1 (1,2%).

Потврђена је и хипотеза X4. Статистичком обрадом одговора испитаника, уочава се да највећи број испитаника, њих 37 (46,3%), очекује да ће дете са поласком у предшколску установу уз подршку васпитача, променити ритуале и навике при успављивању које су раније стечене у породичном дому, односно да ће се дете успављивати самостално, без реквизита и ритуала (омиљене играчке, ћебенцета, читања приче, присуства одрасле особе). Потом следе одговори 32 (40%) испитаника, који не очекују значајнију промену у начину спавања и ритуалима на које је дете навикло у породичном дому у односу на предшколску установу. Најмањи број испитаника њих 11 (13,8%) очекује да ће дете у предшколској установи научити да се самостално успављује, али уз играчке и друге реквизите (омиљено ћебенце, јастук, цуцу, и сл.) које ће донети од куће.

Даљом анализом одговора испитаника, **потврђена је и хипотеза X5**. Наиме, највећи број родитеља њих 23 (28,7%), се изјаснио да би, деца млађег узраста (јасленог узраста, до 3 године), требала спавати до 120 минута, а деца од 3 до 6 година у трајању до 90 минута. У нешто мањем

ооиму, регистровани су одговори 21 (36,5%) испитаника, који сматрају да је деци потребан дневни одмор до 90 минута без обзира на узраст. Значајан број испитаника, њих 16 (20%), нема формирано мишљење о оптималној дужини сна током боравка деце у предшколској установи у односу на породичне прилике. Подједнак број испитаника, и то 10 (12,5%) наглашава да је деци потребан дневни одмор од 60 или до 120 минута без обзира на узраст.

Анализирајући одговоре 80 испитаника **потврђена је и хипотеза Х6** указује да највећи број испитаника, њих 36 (45%), сматра да деци треба дати подршку током успављивања, али без инсистирања на томе да дете заспи ако то не жели. Са друге стране, значајан број испитаника, њих 31 (38,8%) истиче да је дете променило навике и престало да спава у предшколској установи, јер је престало да спава код куће у току дана, викендом и на одмору. Најмањи број испитаника 7 (8,8%), наглаша значај отвореног разговора са васпитачима и уважавања њихових савета и сугестија. Не снено занемарити ни 14 (17,5%) одговора испитаника, који сматрају да не треба имати компромис и да дете мора спавати у породичном дому, јер би другачија одлука променила ритам спавања у предшколској установи.

Сходно наведеним горе наведеним резултатима **делимично је потврђена општа Х0 хипотеза** која гласи: „Претпоставља се да највећи број родитеља подржава спавање деце у предшколској установи, најкасније до 5. године и преласка у средњу предшколску групу (деца узраста 4-5 година), као и да су очекивања родитеља да деца са поласком у вртић свакодневно самостално спавају без ритуала при успављивању (читање приче, омиљена играчка у кревету, успављивање уз одраслу особу- васпитача/родитеља) у интервалу од 90 (деведесет) минута.“

Супротно очекивањима истраживача овог мастер рада, испитаници не искључују опцију дневног одмора и спавања у предшколској установи у делу дана предвиђеном за то ни за децу узраста 5, 6 и 7 година.

Комисија сматра, да је поглавље Резултати истраживања и интерпретација резултата јасно приказана и образложена.

VI ЗАКЉУЧЦИ: Оцена квалитета садржаја рада (оцена истраживања и резултата, квалитета понуђеног решења, закључака и др) и оцена писаног рада (квалитет написаног текста, вредност прилога и сл.).

Мастер рад Катарине Б. Марковић „Сан као подршка здравом одрастању деце предшколског узраста“ представља свеобухватан и квалитативни рад који је реализован са циљем да унапреде и ускладе поступци васпитача са ставовима, мишљењима и очекивањима родитеља у васпитно-образовној пракси.

Теоријски део рада је квалитетно конципиран; утемељен на релевантној литератури и бројним системским истраживањима. Кроз истраживачки поступак, аутор Мастер рада је дошао до веома значајних резултата, чија примена у пракси, може значајније утицати освешћивање родитеља, али и васпитача о потребама детета за сном током боравка у предшколској установи. Такође, утврђена су фундаментална знања родитеља о сну и спавању уопште, а посебно у току дана, у предшколској установи. Од изузетне је важности, да се тема сна и спавања елаборира на родитељским састанцима, трибинама, заједничким семинарима и сусретима родитеља и васпитача.

VII КОНАЧНА ОЦЕНА МАСТЕР РАДА: Рад садржи све битне елементе и написан је у складу са насловом. Недостаци мастер рада и њихов утицај на резултат истраживања

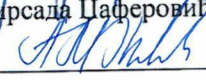
Мастер рад под називом „Сан као подршка здравом одрастању деце предшколског узраста“, кандидаткиње Катарине Б. Марковић, написан је у складу са образложењем наведеним у пријави теме и садржи све битне елементе прописане Правилником о мастер струковним студијама у Високој школи струковних студија за образовање васпитача у Кикинди.

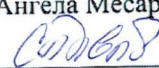
VIII ПРЕДЛОГ: На основу укупне оцене мастер рада, комисија предлаже :

1. **Да се мастер рад прихвати, а кандидату одобри одбрана;**
2. Да се мастер рад враћа кандидату на дораду (допуна или измена);
3. Да се мастер рад одбија.

Потписи чланова Комисије:

1.
др Мирсала Цаферовић, проф. – ментор

2.
др Ангела Месарош Живков, проф. – члан Комисије

3.
др Србислава Павлов, проф. – члан Комисије